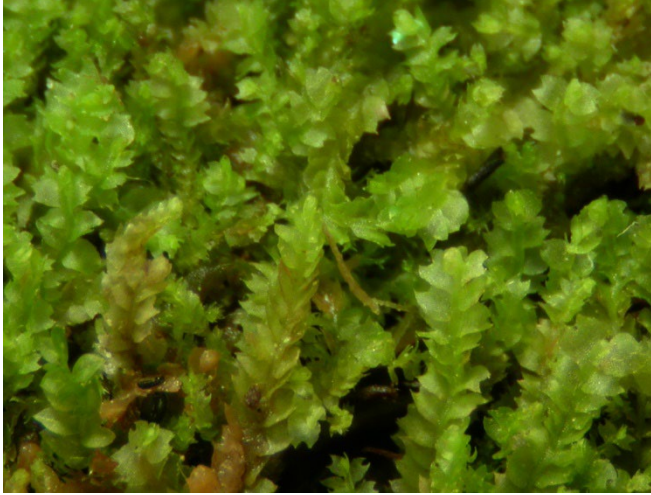

Korpikaltiosammal

Liten määntandsmossa
Harpanthus scutatus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Korpikaltiosammal on hento, kellanvihertävä maksasammal. Sen noin sentin pituiset, niukkahaaraiset, kohenevat versot kasvavat laikkuina tai yksittäin muiden sammalten seassa lahoppuulla tai kostealla humusmaalla. Lovikärkiset kylkilehdet ovat kiinnittyneet vinosti. Lehdissä on säännöllisesti pohjaltaan puolikuumainen lovi, joka on syvyydeltään noin neljännes lehden pituudesta. Kolmiomaiset lehtiliuskat ovat terävähköt. Lajin tunnistaa parhaiten suurista, kaarevista, kaapean kolmiomaisista vatsalehdistä, jotka ovat toisesta laidasta kasvaneet kiinni kylkilehteen. Korpikaltiosammalen voi sekoittaa lähteiköissä viihtyvään purokaltiosammaleen (*H. flotovianus*), joka on suurempi ja usein ruskeasävyinen, lisäksi sen vatsalehdet ovat kylkilehdistä irralliset ja lehden lovi on heikommin kehittynyt sekä liuskat tylpät.

Elinympäristö ja levinneisyys

Korpikaltiosammalen kasvupaikoilla tulee olla pysyvästi kostea pienilmasto. Sammal kasvaa varjoisissa ja kosteissa reheväköissä korvissa, vanhoissa kangas- ja lehtometsissä sekä kallioilla usein lähteiden tai purojen vaikutuspiirissä. Tyypilliset kasvupaikat ovat tervaleppäkorvissa ja puronvarsien runsaslahopuustoisissa kosteissa metsissä. Kasvualusta on useimmiten laho maapuu, mutta myös turpeinen maa kelpaa. Korpikaltiosammalta tavataan harvinaisena pariltakymmeneltä kasvupaikalta Etelä- ja Itä-Suomessa.

Nykytila ja uhkatekijät

Korpikaltiosammalen nykytila on niukka ja pirstaleinen. Sammalen taantumisen syynä ovat kosteiden korpimetsien ojitukset ja hakkuut, purojen ja lähteiden perkaukset sekä rakentaminen. Järeän lahon maapuun väheneminen ja luonnontilaisten tuoreiden kangasmetsien harvinaistuminen ovat vähentäneet lajin elinympäristöjä voimakkaasti. Kaksi kolmasosaa korpikaltiosammalen tunnetuista kasvupaikoista sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan korpikaltiosammalen kasvupaikka lähiympäristöineen rajataan pienilmastoa kuivattavien ja vesitalouteen vaikuttavien hakkuiden sekä ojitusten ulkopuolelle riittävän laajalta alueelta. Kuolleet pysty- ja maapuut tulee jättää paikoilleen. Parhaiten kosteusolojen säilyminen ja riittävä luontainen lahoppuun muodostuminen turvataan laajemmalla suojelualuerajauksella. Osa lajille sopivista elinympäristöistä on metsälain erityisen arvokkaita elinympäristöjä (purojen lähiympäristöt, rehevät korvet, lehdot), joiden ominaispiirteiden muuttaminen esimerkiksi ojituksin, puroja perkaamalla tai avohakkuin on kielletty. Lajille soveltuvat elinympäristöt sopivat hyvin myös METSO-ohjelman kohteiksi (lehdot, pienvesien lähimetsät, runsaslahopuustoiset kangasmetsät, muut monimuotoisuudelle merkittävät kalliot ja jyrkänteet). Osalla kasvupaikoista voidaan tehdä luonnonhoitotöinä vesitalouden kunnostamista tai lahoppuun lisäämistä.

Lähteet

- Laaka-Lindberg, S. 2009. *Harpanthus scutatus* – vaarantunut. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 122–124. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen moniste 188. 128 s.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002. Suomen Sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristö 560. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 354 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40617>

Kuva: Tomas Hallingbäck